

תליון זכוכית מטבריה

אורית פלג

כי האירו בזמן הלידה בסייעם לאלה בגירוש הדמונים העלולים להזיק לילודת ולעובר. יש להניח כי יכולת ההשרצה המרשימה של הצפרדעים הפכה אותם לסמל פריון, וקמעות שנשאו עליהם את דמות הצפרדע נענדו כדי להבטיח פרי בטן. עם זאת ידוע לנו כי גם גברים ענדו טבעות חותם שנשאו עליהן דמות צפרדע. המפורסם שבהם הוא Maecenas, יועץ קרוב של הקיסר אוגוסטוס, שחי בסוף המאה הראשונה לפסה"ג, שטביעות חותמו עוררו פחד בקרב מקבלי המכתבים, שכן אלו היו קשורים בדרך כלל בגביית חובות.

במהלך החפירות בטבריה העתיקה בראשות פרופ' יזהר הירשפלד, התגלה

בעת האחרונה תליון זכוכית בין יסודותיו של המכלול ההולך ונחשף ממזרח לבית המרחץ ואזור השוק. התליון דמוי דיסק מזכוכית לבנה-תכללה ובמרכזו צפרדע עשויה בדפוס. הצפרדע מתוארת

במבט על, היא עשויה בפשטות ולה גוף וראש אובליים, ארבע רגליים וזנב קצר. הלולאה הטבעתית שדרכה הושחלה השרשרת שבורה. בצד התליון התגלו כמה מטבעות, שהמאוחרים בהם מתוארכים למאה הרביעית לספירה.

טיפוס זה של תליוני דיסק עשויים זכוכית היה נפוץ בשימוש בעיקר במחצית השנייה של המאה הרביעית ובמהלך המאה החמישית לספירה. מרכז הייצור של התליונים היה ככל הנראה בצפון סוריה, אולי באנטיוכיה שעל האורונטוס, לפי הצעתו של פרופ' דן בר"ג.

רוב התליונים שימשו קמעות, כפי שעולה מן הכתובות המאגיות המופיעות על רבים מהם. כן נפוצים על גבי תליונים אלו סמלים שנועדו להגן מפני עין הרע, דמויות אלים וגיבורים, סצנות מן הברית הישנה וסמלים דתיים כמו צלב או מנורה. תליוני זכוכית דומים נתגלו בצפון הארץ, כמו בתל דן, תרשיחה, לוחמי הגטאות, נצרת, קסטרה ושיקמונה, ושלושה תליונים מוכרים משומרון-סבסטיה, ירושלים ועין גדי.

הצפרדעים מופיעות לעתים קרובות למדי על טבעות חותם רומיות ותליוני זכוכית ביזנטיים, ונראה שלהופעתן היה ערך מאגי. בדת המצרית העתיקה הצפרדע הייתה בת הלוויה של אלת הלידה, Heket, והיא מופיעה לרוב על נרות החרס שיוצרו במצרים בתקופה הרומית. נרות אלו התגלו ברובם בבתי מגורים ולא בקברים, ונראה

כי אם בכח הדמיון, תזכירנו את המלחמה אשר לחם הריטטער [האציל] לאמאנסע [למנשה] עם רחיי הרוח הכתובה בספר דאנקיסאט [דון קישוט].

כה היו הדברים יגיעים עד שנת 1813, כי אז עלה על לב החכם בלאקסט לנסות בחכמה האם נאמנה ההשערה [...] והנה לשמחת לבבו מצא כי ההשערה הכוזבת חלפה כצל, והעגלה מהרה ללכת על המטילים כחץ יעוף, ואז ידעו כל הארץ כי אין צורך לכל תחבולה מלאכותית למען העתיק על מטילי ברזל את העגלה הנוסעת בכח הקיטור.

בספר "אבן השואבת", שואל המחבר "מה היה גורל העמים הנאורים אם לא היה באפשרם להשתמש באבן השואבת":

נשער נא בנפשנו כי ממשלת בריטאניה תוכרח מטעם איזה ממלכה לקבל על נפשה שלא להשתמש בכל ארצות ממשלתם באבנים יקרות נופך ספיר ויהלום, אז לא תנוק מזה ממלכת בריטאניה וכל איש או אשה חכמה לא יתעצבו על זה מאומה, ורק אשת פתיות [...] היתה נאנחת על אבדן כלי חמדתה. אבל שערו נא בנפשכם קוראים יקרים לו נגזרה על תושבי ארצות בריטאניה לבל ישתמשו במאגנטעון, כי עתה כלתה הרעה אל כל ארצות בריטאניה בפעם אחת, ובריטאניה אשר היה כעת אחת מראשית הממלכות, שרתי בים ובאיים רחוקים, היתה בזמן קצר עוד, בטרם תעבור שנה או שתיים גוי בזוי ודל אשר לא יתחשב בעמים, כל ממשלתה אשר בים, חלף הלך כצל עובר; כל עבודתה במכרה ההרים היתה נשבתה כרגע; כל בתי המסחר וחרושת המעשה נסגרים על מסגר, אין יוצא ואין בא; אנשי המלאכה לא היו מוצאים כל עבודה; היוקר היה מתרבה מיום ליום, והמשתכר היה משתכר אל צרור נקוב [...] ועתה העריכו נא קוראים יקרים את תועלת האבן השואבת מול תועלת אבנים היקרות זו לעומת זו, ותדעו להשכילו לחרוץ משפט צדק ולהבדיל באמת בין יקר לזולל.

(חכמת המאגנטעון, עמ' 10)